

باسمه تعالی

میراث یازدهم

بررسی عملکرد چهارساله دولت تدبیر و امید

ayaronline.ir

شهریور ۹۶

گزارش دهم:

زن؛ محور خانواده جامعه

گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده رئیس جمهور در دولت یازدهم

فهرست

- ❖ مقدمه ۱
- ❖ اقدامات ۲
- سیاست‌گذاری گفتمان عدالت جنسیتی ۲
- جریان‌سازی نگرش توازن جنسیتی در برنامه ششم توسعه ۳
- تدوین پیش‌نویس سند ملی تأمین امنیت زنان در روابط اجتماعی ۳
- انعقاد تفاهم‌نامه‌های مختلف با دستگاه‌های اجرایی ۳
- بازنگری قوانین و مقررات مرتبط با زنان و خانواده ۳
- اقدامات در راستای اشتغال بانوان ۴
- اجرای برنامه کاری با صندوق جمعیت سازمان ملل ۵
- همکاری‌های بین‌المللی ۶
- اقدامات در جهت افزایش مشارکت زنان در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ۷
- شرکت در همایش‌های مختلف و حضور پررنگ رسانه‌ای ۷
- اقدامات در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی ۸
- حمایت از ابطال انتخابات شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده ۸
- ❖ موارد مغفول ۹
- عدم حمایت از فرزندآوری ۹
- بی‌توجهی نسبت به افزایش سن ازدواج دختران ۹
- عدم حمایت از زنان نابارور ۱۰
- ۴. توجه ناکافی نسبت به کنترل پدیده طلاق ۱۰
- تلاش ناکافی جهت اجرای مرخصی نهم‌ماهه زایمان ۱۱
- عدم پیگیری اجرای بیمه زنان خانه‌دار ۱۱
- بی‌اعتنایی نسبت به مشکلات دانشجویان متأهل ۱۲
- عدم تشکیل جلسات ستاد ملی زن و خانواده ۱۳
- ❖ تحولات پیرامونی حوزه جمعیت ۱۴
- تصویب کلیات طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده در مجلس ۱۴
- ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت ۱۴

- ۱۴.....تصویب سیاست‌های کلی خانواده در مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۱۵.....تعهد ایران به تحقق اهداف برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰.....
- ۱۵.....تصویب قانون افزایش وام ازدواج در مجلس.....
- ۱۵.....اجرای طرح حمایت از ناباروران در وزارت بهداشت.....
- ۱۵.....تأکید بر تقویت نهاد خانواده در برنامه ششم توسعه.....
- ۱۶.....ابلاغ منشور حقوق شهروندی.....

❖ مقدمه

شهیندخت ملاوردی، یکی از فعال‌ترین معاونین روحانی در دولت یازدهم بود که تمرکز فعالیت‌های خود در معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری را بر ترویج و تحقق گفتمان «عدالت جنسیتی» گذاشت؛ گفتمانی که تعریف واحدی از آن وجود ندارد و هرکسی از ظن خود یار آن می‌شود.

طی چهار سال اخیر، تلاش‌های فراوانی در راستای افزایش حضور بانوان در عرصه‌های اجتماعی و اقتصادی صورت گرفت؛ در این راستا ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد فعال شد؛ بر حضور بانوان در مناصب مدیریتی و سیاسی تأکید گشت و افزایش اشتغال بانوان مورد حمایت ویژه قرار گرفت که نتیجتاً خالص ایجاد اشتغال زنان، دوبرابر مردان در سال ۹۵ شد.

در دوران فعالیت ملاوردی و یارانش اما آمارهای ازدواج و جمعیت چندان درخشان نبودند؛ در این دوره میانگین سن ازدواج افزایش یافت؛ تعداد ازدواج‌ها کم‌تر شد و در عوض تعداد طلاق‌ها روبه فزونی گذاشت. با این اوصاف معاونت زنان، خود را به تنهایی مسئول و فراهم‌آورنده‌ی ازدواج نمی‌داند و در این موضوع برای خود وظیفه‌ای ذاتی قائل نیست. نگاهی به کارنامه معاونت زنان حکایت از آن دارد که موضوعاتی مانند «فرصت‌های شغلی برابر برای زن و مرد» و «حمایت از زنان شاغل»، پُررنگ‌تر از مقوله‌هایی همچون «ارتقای جایگاه خانواده» و «افزایش جمعیت» پیگیری شد. بدین ترتیب می‌توان گفت طی چهار سال اخیر، شعار «زن به مثابه یک شهروند جامعه» نسبت به شعار «زن به مثابه یک مادر» اولویت یافت.

❖ اقدامات

سیاست‌گذاری گفتمان عدالت جنسیتی

از زمان شروع به کار دولت یازدهم، مولوردی، معاون امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور، شعار عدالت جنسیتی و تلاش برای گفتمان‌سازی آن را محور فعالیت‌های معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور قرار داد. به نحوی که کمتر نشست خبری یا سخنرانی با حضور مولوردی را می‌توان یافت که در آن از لزوم تحقق عدالت جنسیتی سخن نگفته باشد. به گفته مولوردی، عدالت جنسیتی بخشی از عدالت اجتماعی است که رویکرد دولت محسوب می‌شود.^۱ محور اصلی شعار عدالت جنسیتی از نظر مولوردی مفهوم «توازن بین نقش خانوادگی و کاری زنان» است، به نوعی که به عقیده او حتی می‌توان با تکیه بر ظرفیت بالقوه گفتمان‌های غیردینی و با قرائتی نو به رفع ناسازگاری بین این نقش‌ها پرداخت.^۲ همچنین عدالت جنسیتی از منظر مولوردی شامل: «دسترسی عادلانه زنان و مردان به پست‌های مدیریتی»^۳، «دسترسی یکسان مرد و زن به منابع اقتصادی و اجتماعی»^۴، «توازن زندگی و اشتغال زن»^۵، «برابری حقوق زن و مرد»^۶ و «ایجاد شرایط برابر در اشتغال زن و مرد»^۷ است. مبتنی بر همین رویکرد، مقاله «نقادی رویکردهای سه‌گانه ناظر بر عدالت جنسیتی در ایران، ارائه رویکرد چهارم موسوم به فرهنگ فمینیستی به مثابه اعتدال فرهنگی» به عنوان مقاله برگزیده در پنل ارائه همایش زنان، اعتدال و توسعه قرار گرفت. تلاش اصلی معاونت در گفتمان عدالت جنسیتی، تلاش برای افزایش سهم مدیریت زنان در نظام اجرایی کشور و رفع تبعیض جنسیت در استخدام‌های کشوری جهت ورود زنان به بازار کار بوده است.

همچنین معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، مشارکت فعال و مستمر زنان در راستای تحقق تمام اهداف «دستور کار بین‌المللی ۲۰۳۰ توسعه پایدار» به ویژه هدف پنجم را ضروری می‌داند.^۸ هدف پنجم دستور کار بین‌المللی توسعه پایدار بر «دستیابی به برابری جنسیتی و توانمندسازی همه زنان و دختران» تأکید می‌کند.^۹ در این راستا مولوردی، آبان‌ماه ۹۴ در کمیسیون پنجاه و نهم مقام زن سازمان ملل متحد با موضوع «عدالت و برابری جنسیتی در سطوح اجتماعی، اقتصادی و سیاسی» در نیویورک حاضر شد و با مقامات سازمان ملل و هم‌تایان خود در سایر کشورها به گفتگو و تبادل نظر پرداخت.^{۱۰}

مهم‌ترین اقدامات معاونت در راستای سیاست‌گذاری عدالت جنسیتی در دولت یازدهم عبارت است از:

^۱ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۶۹۰۲

^۲ تارنمای همایش زنان، اعتدال و توسعه، بهمن ۹۴

^۳ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۳۹۷۴

^۴ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۴۱۳۱

^۵ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۴۲۵۵

^۶ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۵۵۰۵

^۷ تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۴۲۵۵

^۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، کدخبر: ۸۲۰۶۶۷۵۶

^۹ تارنمای خبری تحلیلی عصر ایران، کدخبر: ۵۴۰۹۰۹

^{۱۰} خبرگزاری شبستان، کدخبر: ۴۴۵۵۰۵

- جریان‌سازی نگرش توازن جنسیتی در برنامه ششم توسعه

از جمله اقدامات معاونت امور زنان در راستای رویکرد عدالت جنسیتی می‌توان به تأکیدات ویژه مولودری و همکارانش در جریان‌سازی توازن جنسیتی طی فرایند تدوین برنامه ششم توسعه اشاره کرد. تأکیدات مولودری موجب ورود کلیدواژه عدالت جنسیتی به لایحه «احکام پیشنهادی برای اجرای برنامه ششم»^{۱۱} و تصویب ماده ۱۰۱ این لایحه شد. موضوع ماده ۱۰۱ برنامه ششم، زنان و خانواده با لحاظ رویکرد عدالت جنسیتی و همچنین ارزیابی اثرات توسعه بر جنسیت و خانواده، برای اولین بار وارد نظام برنامه‌ریزی توسعه پنج‌ساله شد.

- تدوین پیش‌نویس سند ملی تأمین امنیت زنان در روابط اجتماعی

پیش‌نویس سند ملی تأمین امنیت زنان در روابط اجتماعی در سال ۱۳۹۴ تدوین شد^{۱۲}. این سند در راستای اجرای ماده ۲۲۷ برنامه پنجم توسعه کشور تهیه و تدوین گردید که مطابق آن، همه دستگاه‌های اجرایی ملزم هستند در راستای تأمین امنیت زنان و دختران در زندگی اجتماعی، راهبردهای مقرر در این سند را در تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های دستگاهی خود مدنظر قرار دهند.^{۱۳}

- انعقاد تفاهم‌نامه‌های مختلف با دستگاه‌های اجرایی

معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری در دوره فعالیت ۴ ساله خود جهت جاری‌سازی، تقویت، ترویج و نهادینه‌سازی عدالت جنسیتی و حساس کردن دستگاه‌های ذی‌ربط نسبت به مقوله عدالت جنسیتی، مبادرت به انعقاد ۲۵ تفاهم‌نامه همکاری، ۷۸ موافقت‌نامه اجرایی و ۱۱۶ پروژه مشترک با دستگاه‌های اجرایی نمود^{۱۴}. مهم‌ترین تفاهم‌نامه‌های منعقد شده طی این مدت، شامل همکاری معاونت مذکور با وزارت کشور با هدف ایجاد زمینه مناسب جهت ارتقاء مهارت‌ها و توانمندی زنان بود. همچنین از دیگر تفاهم‌نامه‌های مهم این معاونت می‌توان به انعقاد تفاهم‌نامه همکاری با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی^{۱۵}، انعقاد تفاهم‌نامه با وزارت جهاد کشاورزی^{۱۶} و همچنین انعقاد تفاهم‌نامه با صندوق کارآفرینی امید با هدف ایجاد اشتغال پایدار خانگی اشاره کرد.^{۱۷}

بازنگری قوانین و مقررات مرتبط با زنان و خانواده

معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور در دولت یازدهم با توجه به وظیفه ستادی خود در حوزه زنان و خانواده در جهت اصلاح قوانین مرتبط با این حوزه تلاش نمود. از جمله اقدامات معاونت در این زمینه، پیگیری تصویب لایحه

^{۱۱} همان

^{۱۲} قوه قضاییه جمهوری اسلامی ایران، کد خبر: ۴۶۷۹۳

^{۱۳} خبرگزاری دانشجویان ایران «ایسنا»، کد خبر: ۹۵۱۱۲۷۱۹۴۴۹

^{۱۴} گزارش معاونت امور زنان و خانواده با عنوان گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی

^{۱۵} تفاهم‌نامه همکاری با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با هدف تقویت، ترویج، توسعه و نهادینه‌سازی مفهوم عدالت جنسیتی و استقرار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی در حوزه زنان

^{۱۶} تفاهم‌نامه با هدف ترویج و نهادینه‌سازی مفهوم عدالت جنسیتی در برنامه ریزی‌های مرتبط با زنان عشایر و روستایی و تقویت نقش زنان روستایی و عشایر در توسعه پایدار کشاورزی

^{۱۷} گزارش معاونت زنان و خانواده رئیس‌جمهور با عنوان «اقدامات و برنامه‌های معاونت امور زنان و خانواده در تبیین ابعاد و ترویج گفتمان اقتصاد مقاومتی»

کاهش ساعت کاری زنان شاغل دارای شرایط خاص^{۱۹}، لایحه تأمین امنیت زنان^{۲۰}، پیشنهاد مجازات جایگزین برای زنان زندانی در حوزه اعتیاد و مواد مخدر^{۲۱} و همچنین حمایت از ارائه خدمات مشاوره‌ای و وکیل معاضدتی به پرونده‌های حقوقی زنان فاقد توانایی مالی^{۲۲} بوده است.

اقدامات در راستای اشتغال بانوان

یکی از پررنگ‌ترین اقدامات معاونت امور زنان و خانواده طی دولت یازدهم، تلاش این معاونت در جهت اشتغال‌زایی برای بانوان بود. اقدامات مولودری در دولت یازدهم موجب اختصاص یافتن ۸۱ درصد از ۷۴۰ هزار شغل ایجاد شده در هر یک از سال‌های ۹۴ و ۹۵ به زنان شد^{۲۳} به طوری که در این سال‌ها حدود ۴۲۰ هزار شغل برای زنان ایجاد گردید^{۲۴}. به این ترتیب، اشتغال زنان در دولت یازدهم افزایش چشمگیری داشت، به طوری که نرخ اشتغال زنان با افزایش یک و نیم درصدی نسبت به سال ۹۲ به ۸۰٫۶ درصد در سال ۹۴ رسید^{۲۵}.

همچنین این معاونت با تدوین سند سیاسی-اجرایی «اشتغال پایدار برای زنان» در آذرماه سال ۹۵ باهدف حمایت از زنان سرپرست خانوار مناطق محروم، جهت توسعه کارآفرینی و افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان، تلاش نمود.^{۲۶}

^{۱۸} خبرگزاری تسنیم، کدخبر: [۱۰۷۱۴۲۵](#)

^{۱۹} این لایحه به کاهش ساعت کاری زنان شاغل اعم از رسمی، پیمانی و قراردادی دارای معلولیت شدید یا دارای فرزند زیر شش سال یا همسر و فرزند معلول شدید و زنان سرپرست خانوار شاغل در دستگاه‌های اجرایی از ۴۴ ساعت به ۳۶ ساعت در هفته با دریافت حقوق و مزایای ۴۴ ساعت مربوط می‌شود.

^{۲۰} خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، کدخبر: [۸۲۴۰۵۴۴۱](#)

^{۲۱} لایحه‌ای است در حمایت از زنانی که در محیط اجتماع و یا خانواده تحت آزار و اذیت قرار می‌گیرند. این لایحه در ۵ فصل و ۸۱ ماده تدوین شده است که در آن ضمن تعریف خشونت علیه زنان و مصادیقی از اشکال متعدد این مسئله، به تعیین وظایف مرتبط برای نیروهای پلیس و پزشکی قانونی و سازمان بهزیستی در رابطه با خشونت علیه زنان پرداخته است. همچنین در این لایحه پیشنهاد راه اندازی کمیته تأمین امنیت زنان و ایجاد صندوق حمایت از زنان بزه‌دیده ارائه شده است.

^{۲۲} خبرگزاری مهر، کدخبر: [۳۸۲۲۵۲۸](#)

^{۲۳} با توجه ناکارآمدی زندان - به ویژه حبس‌های کوتاه مدت - در زمینه بازدارندگی و اصلاح و درمان بزهکاران و با توجه به مشکلات ناشی از افزایش جمعیت کیفری در زندان‌ها از قبیل کمبود امکانات بهداشتی و غذایی، رواج مواد مخدر، شیوع بیماری‌های عفونی و ایدز، خشونت و ارتشاء و در راستای سیاست‌های دوره‌ی توسعه‌ی قضایی مبنی بر حبس‌زدایی و بازاندیشی و بازنگری در سیاست جنایی تقنینی مبنی بر توسل بی‌رویه و افراطی به مجازات حبس و با لحاظ جایگاه حبس در نظام حقوقی اسلام و به منظور رفع مشکلات یادشده لایحه مجازات‌های جایگزین ارائه شد.

^{۲۴} گزارش معاونت امور زنان و خانواده با عنوان «اقدامات شاخص معاونت رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید»

^{۲۵} وکیل معاضدتی به وکیلی گفته می‌شود که از سوی کانون وکلای دادگستری براساس تقاضای افرادی که توانایی پرداخت حق الوکاله را ندارند به فرد معرفی می‌شود. این نوع وکیل، مخصوص کسانی است که بضاعت و توان مالی کافی، برای گرفتن وکیل ندارند؛ چرا که وکیل معاضدتی حق دریافت هیچ وجهی تحت عناوین حق مشاوره، حق الوکاله و غیره را به استثنای هزینه تمبر دادرسی از موکل خویش ندارد.

^{۲۶} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با عنوان «گزارش تحول وضعیت زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید در یک نگاه»

^{۲۷} گزارشات طرح آمار گیری از نیروی کار

^{۲۸} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با عنوان «گزارش تحول وضعیت زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید در یک نگاه»

^{۲۹} پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، کدخبر: [۲۸۶۱۷۶](#)

اجرای برنامه کاری با صندوق جمعیت سازمان ملل

صندوق جمعیت سازمان ملل متحد بازوی فراگیر کنترل جمعیت در جهان است. این صندوق با ۱۲۱ دفتر منطقه‌ای در سطح جهان در کنار سیاست‌پژوهی و مشاوره در سیاست‌گذاری، به ارائه مستمر، پایدار و ترکیبی روش‌ها و ارقام پیشگیری از بارداری در جهت بهداشت باروری (تحدید نسل) می‌پردازد. صندوق جمعیت سازمان ملل در دو دهه اخیر چهار برنامه اقدام مشترک در ایران اجرا کرده که مقوله بهداشت باروری در برنامه‌های مذکور بسیار مورد توجه بوده است.^{۳۰} یکی از پیامدهای همکاری ایران و صندوق جمعیت در دهه‌های اخیر، کاهش نرخ باروری از ۴٫۵ در سال ۱۳۷۰ به مقدار ۱٫۸ در سال ۱۳۹۰ به شمار می‌رود. حضور پررنگ صندوق جمعیت سازمان ملل متحد در عرصه سیاست‌گذاری جمعیتی کشور، زمینه‌ساز همکاری متقابل و امضای تفاهم‌نامه مشترک بین معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری و صندوق مذکور در سال ۱۳۹۳ شد.^{۳۱} معاونت امور زنان با این استدلال که در صورت عدم به روزرسانی شاخص‌های جنسیتی و قطع ارتباط با نهادهای بین‌المللی، ایران به لحاظ این شاخص‌ها رتبه مناسبی نخواهد داشت، به گسترش این ارتباط اهتمام ورزید.^{۳۲}

بخش مهمی از فعالیت‌های معاونت در ۴ سال اخیر، به این تفاهم‌نامه و چالش‌های مکرر با مجلس شورای اسلامی در این موضوع معطوف شد. مواردی از قبیل استخدام مشاور، مستشار و کارشناس خارجی، الزام برخی از دستگاه‌های داخلی بر اجرای وظایف خاص مندرج در تفاهم‌نامه و ارائه آمار به طرف خارجی از جمله این اقدامات به شمار می‌رفت. ناگفته نماند که در همین رابطه و در سال ۹۴، یک موافقت‌نامه^{۳۳} الزام‌آور نیز از سوی معاونت زنان به امضا رسید که این امر اعتراض نمایندگان مجلس شورای اسلامی را به دنبال داشت.^{۳۳} نمایندگان مجلس توافق صورت گرفته را برخلاف بندهای ۸۲، ۷۷ و ۱۵۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران می‌دانستند.^{۳۴} سرانجام نیز بعد از مخالفت‌های مجلس، در سال ۹۴، گزارشی از نحوه اجرای این موافقت‌نامه بین‌المللی از جانب معاونت امور زنان و خانواده منتشر شد. طبق گزارش مذکور، معاونت زنان مدعی شده این تفاهم‌نامه به منزله تفاهم‌نامه بین‌المللی نیست و نیازی به طرح در مجلس نداشته است.^{۳۵}

بر اساس اظهارات معاونت امور زنان و خانواده، به رغم بودجه دریافت شده از صندوق جمعیت برای مصرف در موارد مورد نظر تفاهم‌نامه، منابع مالی دریافتی در سایر امور نیز هزینه شده و حتی مقداری از این منابع به بیت‌المال تزریق گردیده است.^{۳۶} معاونت مذکور مدعی شد که برخی گزارش‌های پژوهشی به دلیل حساسیت‌های ایجادشده، برخلاف توافق اولیه در اختیار صندوق قرار نگرفت و صرفاً شرح هزینه‌ها به آن‌ها اعلام شد.^{۳۷} صندوق نیز مطابق این ادعا متقابلاً پذیرفت که در قبال دریافت گزارش روند اجرای برنامه‌ها و نحوه هزینه کرد، منابع مالی تعهد شده را بپردازد. در نقطه

^{۳۰} the united nation iran, published by the united nation system in iran, 2011

^{۳۱} Final country programme document for the islamic of iran, united nation 2011

^{۳۲} تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: ۵۳۲۴

^{۳۳} خبرگزاری دانشجویان ایران، کدخبر: ۹۴۰۹۰۳۰۱۷۶۶

^{۳۴} خبرگزاری دانشجویان ایران، کدخبر: ۹۴۰۹۰۳۰۱۷۶۶

^{۳۵} گزارش معاونت امور زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید، ۹۲-۹۴

^{۳۶} گزارش معاونت امور زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید، ۹۲-۹۴

^{۳۷} خبرگزاری دانشجویان ایران، کدخبر: ۹۴۰۹۰۳۰۱۷۶۶

مقابل، نمایندگان مجلس در پاسخ بیان داشتند که نمی‌توان برای یک برنامه عملیاتی مشخص از یک صندوق بین‌المللی بودجه گرفت و آن را در ردیف منابع آن هزینه نکرد و نتایج حاصل از اجرای طرح را نیز در اختیار آن‌ها قرار نداد.

جدول ۱- برنامه‌های اجرا شده در چارچوب برنامه کاری مشترک معاونت امور زنان و خانواده و صندوق جمعیت ملل متحد

عنوان فعالیت	ملاحظات
تدوین گزارش وضعیت زنان و خانواده در ۳۱ استان کشور (گزارش تفصیلی)	چکیده ای از روند و فرایند اجرای برنامه‌ها و نحوه هزینه‌کرد به صندوق ارائه شد و لیکن گزارش محتوایی و دستاوردها در اختیار صندوق قرار نگرفت.
تهیه چکیده گزارش‌های وضعیت زنان و خانواده در ۳۱ استان کشور (گزارش مدیریتی)	چکیده ای از روند و فرایند اجرای برنامه‌ها و نحوه هزینه‌کرد به صندوق ارائه شد و لیکن گزارش محتوایی و دستاوردها در اختیار صندوق قرار نگرفت.
تهیه اطلس وضعیت زنان در کشور	چکیده ای از روند و فرایند اجرای برنامه‌ها و نحوه هزینه‌کرد به صندوق ارائه شد و لیکن گزارش محتوایی و دستاوردها در اختیار صندوق قرار نگرفت.
تجزیه و تحلیل آماری وضعیت زنان در کشور	چکیده ای از روند و فرایند اجرای برنامه‌ها و نحوه هزینه‌کرد به صندوق ارائه شد و لیکن گزارش محتوایی و دستاوردها در اختیار صندوق قرار نگرفت.
برگزاری کارگاه آموزشی رفتار سازمانی (برای کارکنان معاونت)	استفاده از مدرس داخلی به عنوان مشاور داخلی
برگزاری کارگاه آموزشی مدیریت مشاهده محور	استفاده از مدرس داخلی به عنوان مشاور داخلی
حمایت از برگزاری اولین نشست منطقه‌ای (نشست استان‌های شرقی کشور)	با همکاری شبکه ارتباطی سازمان‌های مردم‌نهاد زنان کشور از ۷ تا ۹ آذر ماه در مشهد مقدس برگزار گردید.
حمایت از برگزاری اولین نشست زنان کارآفرین کشورهای اسلامی	با همکاری مرکز اطلاع‌رسانی و تحقیقات اتاق اسلامی در دهم آذرماه سال جاری در تهران برگزار گردید.
تدوین شاخص‌های بررسی وضعیت زنان جهت ورود به آمارهای رسمی کشور	با همکاری پژوهشکده آمار
سفر مطالعاتی فنلاند	با هماهنگی وزارت امور خارجه انجام و گزارش سفر با جزئیات تهیه و به وزارت امور خارجه ارائه شده است

همکاری‌های بین‌المللی

از جمله اقدامات معاونت امور زنان و خانواده در ۴ سال اخیر، می‌توان به همکاری‌های گسترده این معاونت با سازمان‌های بین‌المللی اشاره کرد. مهم‌ترین این همکاری‌ها عبارت‌اند از: همکاری با فدراسیون بین‌المللی سلامت خانواده^{۳۸}، گزارش در پاسخ به کارگروه تبعیض علیه زنان در قانون و عمل ۱ و ۲ در خصوص قوانین ازدواج در ایران و گزارش در خصوص

^{۳۸} مهم‌ترین اقدام معاونت در رابطه با همکاری با فدراسیون بین‌المللی سلامت خانواده به شرکت در اجلاس‌های منطقه ای این فدراسیون مربوط می‌شود.

قطعنامه حمایت از خانواده به درخواست کمیسیون عالی حقوق بشر^{۳۹}؛ این همکاری‌ها بیشتر باهدف برقراری عدالت جنسیتی و رفع تبعیض علیه زنان بوده است.

اقدامات در جهت افزایش مشارکت زنان در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی

معاونت امور زنان و خانواده به‌عنوان یک نهاد سیاست‌گذار، در دولت یازدهم برای ارتقای جایگاه زنان اقداماتی داشت که در محورهای افزایش حضور سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قابل‌بررسی است. مهم‌ترین اقدام معاونت در راستای افزایش مشارکت سیاسی را می‌توان به تلاش در جهت افزایش تعداد نمایندگان زن در مجلس شورای اسلامی و شوراهای شهر و روستا اشاره نمود^{۴۰}.

براساس گزارش معاونت امور زنان و خانواده از مهم‌ترین فعالیت‌های این معاونت در زمینه‌ی اقتصادی می‌توان به «افزایش سهم مدیریتی زنان در نظام اجرایی کشور و رفع تبعیض جنسیتی در استخدام‌های کشوری در جهت ورود زنان به بازار کار» اشاره کرد. بر اساس گزارش‌های این معاونت افزایش مشارکت اقتصادی زنان از طریق هماهنگی و مدیریت ظرفیت‌های دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌های مردم‌نهاد رخ داده است. این شاخص که در سال ۹۲ برابر با ۱۲،۴، در سال ۹۳ برابر با ۱۲ بوده، در سال ۹۴ به ۱۳،۳ و در سال ۹۵ به ۱۴،۹ افزایش یافته است^{۴۱}. در حوزه اجتماعی، فعالیت‌های معاونت زنان شامل حمایت از تشکلهای مردم‌نهاد و تحصیل دختران مناطق محروم و همچنین پیگیری حضور بانوان در ورزشگاه‌ها می‌شود. در این راستا معاونت زنان به ارتقای مدیریت تشکلهای مردم‌نهاد از طریق آموزش در سطح ملی، استانی، شهری و روستایی پرداخته است. این فعالیت‌ها شامل موضوعاتی نظیر حمایت از پوشش تحصیل بیش از ۹ هزار دختر در مناطق محروم، حمایت از تولید محتوا و ادبیات علمی، توان‌افزایی و آموزش تاب‌آوری اجتماعی به ۰،۰۶٪ از خانوارهای کشور، حمایت از گسترش آموزش مهارتی بازار محور زنان، توانمندسازی مهارتی زنان آسیب‌دیده، توانمندسازی زنان سرپرست خانوار و مشاوره در ارتباط با اقشار مختلف از قبیل زنان خانه‌دار، دختران دانشجو و دانش‌آموز و همچنین پیگیری حضور بانوان در محافل ورزشی و ورزشگاه‌ها بود^{۴۲}.

شرکت در همایش‌های مختلف و حضور پررنگ رسانه‌ای

مطابق با گزارش عملکرد معاونت زنان در چهار سال دولت یازدهم، نزدیک به ۲۷۳ مصاحبه داخلی و ۳۸ مصاحبه با نشریات بین‌المللی از سوی مولودری انجام شده است. بررسی گزارش عملکرد این معاونت در چهار سال اخیر نیز نشان می‌دهد به علت حضور مسئولان معاونت در همایش‌های ملی و منطقه‌ای در کسوت شرکت‌کننده، حامی و برگزارکننده، می‌توان مولودری را به یه عنوان یکی از فعال‌ترین معاونین دولت نام برد. این همایش‌ها اغلب با موضوعات مرتبط با ارتقای جایگاه زنان، چالش‌های حوزه زنان و توسعه پایدار برگزار گردیده است^{۴۳}.

^{۳۹} گزارش معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری با عنوان «گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی»

^{۴۰} تعداد کانداهای زن انتخابات مجلس دهم از ۸ درصد به ۱۱ درصد و تعداد کرسی‌های اختصاص یافته به زنان به ۶ درصد افزایش یافت. همچنین در ثبت نام انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا میزان کاندیداهای زن از ۴،۲ به ۶،۳ رسید.

^{۴۱} درگاه ملی آمار، مشارکت اقتصادی

^{۴۲} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با موضوع «گزارش تحول وضعیت زنان و خانواده در دولت تدبیر و امید در یک نگاه»

^{۴۳} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با موضوع «گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی»

اقدامات در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی

آسیب‌های اجتماعی به اموری اطلاق می‌شوند که نظم عمومی جامعه را برهم زده و هنجارهای آن را نقض می‌کند که عبارت‌اند از: جرم، اعتیاد، طلاق، انحرافات جنسی، نزاع، کودک‌آزاری و همسرآزاری. این آسیب‌ها در سال‌های اخیر به دلیل فراگیر شدن در بسیاری سطوح جامعه به یک بحران تبدیل شده است. بسیاری از کارشناسان علت افزایش آسیب‌های اجتماعی را مشکلات معیشتی و اقتصادی عنوان کرده‌اند.^{۴۴}

معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در راستای انجام وظیفه ستادی خود در قبال زنان و همچنین خانواده، اقداماتی را در راستای ساماندهی و کاهش این آسیب‌های اجتماعی اجرایی نموده است که مهم‌ترین این اقدامات عبارتند از: هماهنگی جهت ساماندهی وضعیت زنان کارتن خواب^{۴۵}، تدوین گزارش راهبردی در موضوع اقدام علیه اسیدپاشی^{۴۶} ارائه لایحه تعیین مرجع ملی صیانت از زنان در برابر خشونت به کمیسیون لوایح و همچنین تلاش برای ساماندهی مبتلایان به اعتیاد^{۴۷}.

حمایت از ابطال انتخابات شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده

شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، نهادی است که به منظور سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کلان، در مسائل فرهنگی و اجتماعی زنان و ایجاد هماهنگی‌های لازم در این امور، بر اساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل شد و از تیر ماه سال ۱۳۶۷ کار خود را آغاز کرد^{۴۸}. انتخابات این شورا که در ۲۷ شهریور ۹۵ برگزار شده بود با تلاش‌های معاون امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور ابطال و مجدداً این انتخابات در ۲۴ آذر برگزار گردید^{۴۹}.

^{۴۴} سلامت نیوز، کدخبر: ۱۶۹۱۵۳

^{۴۵} تشکیل کارگروه بررسی و ساماندهی موضوع ازسوی سازمانهای ذیربط و سازانهای مردم نهاد

^{۴۶} تدوین پیش نویس دستورالعمل اجرایی درموضوع ترمیم موثر خسارات وارده به قربانیان جرائم اسیدپاشی و ارائه به رئیس‌جمهور

^{۴۷} توان افزایی ۲۹۴۶۰ نفر از زنان بهبود یافته از اعتیاد و همچنین ارائه نقشه پیشنهادی در موضوع پیشگیری، کنترل، و درمان کودکان

درگیر در اعتیاد و ارائه به رئیس‌جمهور

^{۴۸} تارنمای شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده

^{۴۹} خبرگزاری مهر، کدخبر: ۳۸۴۹۸۸۸

❖ موارد مغفول

عدم حمایت از فرزندآوری

معاونت امور زنان و خانواده در راستای وظیفه ستادی خود در قبال مسائل مرتبط با زنان و خانواده و همچنین در راستای پیشبرد اسناد بالادستی نظام می‌بایست در جهت افزایش جمعیت گام بردارد؛ ضرورت تلاش در این مسیر بحران پیری جمعیت است که بنا به آمارهای بین‌المللی تا چند سال آینده ایران نیز با این بحران مواجه خواهد شد. از این رو یکی از حوزه‌های مرتبط با وظایف معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، تغییرات جمعیت و مؤلفه‌های مؤثر بر آن است. کارشناسان معتقدند افزایش سن ازدواج دختران، افزایش رشد سالانه‌ی طلاق، نابرابری زنان و عدم حمایت از مادران برای فرزندآوری، چالش‌های جدی در عرصه جمعیت هستند^{۵۰} که در ارتباط مستقیم با جایگاه معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری قرار دارند. به‌رغم این توضیحات، به گفته مولاوردی «رقم خام جمعیت زمانی می‌تواند تأثیر مثبتی در توسعه ملی و اقتدار پایدار داشته باشد که رشد جمعیت در تناسب با منابع در دسترسی اقتصادی بوده و سیاست‌گذاری‌های لازم برای حوزه‌هایی نظیر آموزشی و بهداشت صورت گرفته باشد. در غیر این صورت میزان بالای رشد جمعیتی خود می‌تواند به زمینه‌ای برای چالش‌های راهبردی در عرصه‌های سیاسی اجتماعی و زیست‌محیطی تبدیل شده و امنیت و اقتدار ملی را به خطر بیندازد»^{۵۱}، باوجود ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت از سوی مقام معظم رهبری و تأکید ایشان بر افزایش جمعیت، به سبب عدم اعتقاد مولاوردی به ایجاد تحول در فرزندآوری، طی ۴ سال اخیر، اقدام خاصی در این زمینه صورت نپذیرفت.

بی‌توجهی نسبت به افزایش سن ازدواج دختران

سن ازدواج دختران در سال‌های اخیر رو به افزایش نهاده است. به‌نحوی که میانگین سن ازدواج زنان در سال‌های اخیر، از مرز ۲۳ سال نیز عبور کرد و به بیشترین حد خود رسید. همچنین میزان افزایش میانگین سن ازدواج زنان حداقل سال‌های ۹۳ تا ۹۴ با میزان افزایش آن طی ده سال گذشته برابری می‌کند^{۵۲}.

مهم‌ترین اقدامات صورت گرفته از سوی معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در رابطه با سن ازدواج دختران، شامل تهیه یک گزارش در موضوع «جایگاه ازدواج دختران کودک در قانون حمایت از خانواده» بود که با هدف جلوگیری از ازدواج دختران زیر ۱۸ سال تدوین گردید. در این رابطه مولاوردی، پایین بودن سن ازدواج قانونی و مجاز بودن ازدواج دختران زیر ۱۳ سال با اجازه پدر را برای دختران ایرانی آسیب‌زا می‌داند^{۵۳}. البته باید توجه داشت که نمی‌توان دو اقدام فوق را در راستای کاهش سن ازدواج به شمار آورد.

از دیگر اقدامات معاونت زنان، حمایت از انتشار محصولات فرهنگی از جمله کتاب "اسم من نجود است، ده‌ساله‌ام، طلاق گرفته‌ام" با موضوع ازدواج زودهنگام بود که در واقع با ترویج آن توسط معاونت مذکور، گامی در جهت افزایش سن ازدواج برداشته شد.^{۵۴}

^{۵۰} برنامه ششم توسعه، بخش جمعیت

^{۵۱} شبکه اطلاع‌رسانی راه دانا، کدخبر: ۷۴۱۹۹۸

^{۵۲} گزارش آمار رویدادهای حیاتی، ازدواج، قابل دسترسی از طریق تارنمای سازمان ثبت احوال کشور

^{۵۳} خبرگزاری تحلیلی ایران، کدخبر: ۶۱۳۶۹۹

^{۵۴} گزارش معاونت امور زنان و خانواده با موضوع «گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی»

عدم حمایت از زنان نابارور

به اعتقاد مولوردی، ناباروری به‌عنوان یکی از موضوعات مهم در روند تحولات جمعیتی به شمار می‌رود^{۵۵}؛ در این راستا می‌توان مسئله ناباروری و مشکلات پیش‌روی ناباروران برای درمان را یکی از موانع اصلی حل مسئله جمعیت دانست؛ به‌خصوص آنکه بیماران معمولاً از عهده مخارج هنگفت آن بر نمی‌آیند. لکن به‌اذعان کارشناسان حوزه بهداشت، جمعیت و رفاه، اگر بیمه‌های درمانی پایه، مانند کشورهای پیشرفته، حاضر شوند ناباروری را تحت پوشش قرار دهند، راه برای درمان ناباروری هموار خواهد شد.

پوشش بیمه درمان ناباروری از سال ۱۳۹۲، به سبب اختلاف بین وزارت بهداشت و وزارت رفاه، بلا تکلیف ماند. معاونت امور زنان و خانواده، حل این مسئله را منوط به هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی و سیاست‌گذاری می‌دانست^{۵۶}. البته انتظار می‌رفت که این معاونت به‌عنوان یک‌نهاد فرا بخشی و سیاست‌گذار نسبت به حل اختلافات دو وزارتخانه، ایفای نقش می‌نمود؛ لکن در این زمینه اقدام قابل‌توجهی صورت نگرفت. مهم‌ترین فعالیت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در راستای حمایت از ناباروران به حمایت از یک طرح پژوهشی با موضوع چالش‌های خشونت علیه زنان نابارور مربوط می‌شود^{۵۷}.

هم‌اکنون حدود ۳ میلیون زوج نابارور در کشور حضور دارند^{۵۸}. در این رابطه، مولوردی در سال ۹۵، عنوان داشت که مسئله حمایت قاطع از ناباروران در دولت در دست پیگیری است^{۵۹}؛ اما با بررسی اقدامات معاونت زنان می‌توان گفت در ۴ سال دولت یازدهم، «ناباروری» در اولویت کاری این معاونت نبود و در این رابطه مولوردی، تنها به چند مصاحبه و سخنرانی و بازدید از چند مرکز درمان ناباروری اکتفا کرد^{۶۰}.

۴. توجه ناکافی نسبت به کنترل پدیده طلاق

طلاق یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر جمعیت محسوب می‌شود که زنان و خانواده‌های بسیاری را درگیر خودنموده است. در سال ۹۲، حدود ۱۵۵ هزار مورد، در سال ۹۳ حدود ۱۶۲ هزار مورد و در سال ۹۴ حدود ۱۶۳ هزار مورد طلاق در سطح کشور به ثبت رسید که نشان از افزایش میزان طلاق در کشور در طول دولت یازدهم دارد؛ همچنین نسبت ازدواج به طلاق نیز از ۵ در سال ۹۲ به ۴٫۲ در سال ۱۳۹۴ رسید که این رقم پایین‌ترین نسبت در طول دهه‌های اخیر است. این ارقام بدین معناست که به ازای هر ۴٫۲ ازدواج صورت گرفته در کشور ۱ طلاق اتفاق می‌افتد^{۶۱}.

اقدام معاونت زنان در مورد مسئله طلاق، شامل مشارکت در تدوین برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق با دستگاه‌های ذی‌ربط، تهیه پیش‌نویس تفاهم‌نامه با مرکز تحقیقات و کرسی حقوق بشر دانشگاه شهید بهشتی^{۶۲}، اجرای طرح

^{۵۵} شبکه اطلاع‌رسانی راه دانا، کدخبر: ۷۴۱۹۹۸

^{۵۶} همان

^{۵۷} گزارش معاونت امور زنان و خانواده با عنوان گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی

^{۵۸} خبرگزاری دانشجویان ایران، کدخبر: ۹۶۰۱۲۰۰۷۶۹۵

^{۵۹} شبکه اطلاع‌رسانی راه دانا، کدخبر: ۷۴۱۹۹۸

^{۶۰} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با موضوع «گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی»

^{۶۱} گزارش آمار رویدادهای حیاتی، طلاق، قابل دسترسی از طریق تارنمای سازمان ثبت احوال کشور

^{۶۲} این تفاهم‌نامه با هدف توسعه کلینیک‌های حقوقی زنان و خانواده جهت پیشگیری از طلاق تهیه شد.

ترمیمی خانواده آسیب دیده،^{۶۳} شرکت در جلسات همفکری به‌عنوان سازمان همکار جهت تصمیم‌گیری در مورد راه‌حل کاهش طلاق، زمینه‌سازی برای خدمات مشاوره قبل از ازدواج در برخی استان‌ها و یک مورد پژوهشی بود. معاونت زنان همچنین در ارائه پیشنهادهای و انتقادات خود نسبت به طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده، ماده‌هایی که قضاات را در دعاوی طلاق منتج به صلح، مستحق ارتقای شغلی نمود، مغایر با دادرسی عادلانه اعلام کرد^{۶۴}. در مجموع می‌توان گفت طی ۴ سال اخیر، اقدام مؤثری از جانب این معاونت به‌عنوان یک نهاد سیاست‌گذار در جهت کنترل پدیده طلاق صورت نگرفته است.

تلاش ناکافی جهت اجرای مرخصی نهم‌ماهه زایمان

یکی از قوانین حمایت از باروری (حمایت از مادران) قانون افزایش مرخصی زایمان از ۶ به ۹ ماه است که به‌رغم ابلاغ تصویب‌نامه از سوی هیئت‌وزیران^{۶۵} در سال ۱۳۹۲، به بهانه بار مالی به مرحله اجرا نرسید. سال ۹۳ نیز بودجه اجرای این قانون تخصیص داده نشد و دستگاه‌ها از اجرای قانون «کم‌هزینه» مرخصی زایمان بازماندند؛ در سال ۹۴ دیوان عدالت اداری در پی طرح شکایت مادران شاغل، دستگاه‌ها را ملزم به رعایت این قانون کرد^{۶۶}، اما در نهایت جز در چند دستگاه این قانون به اجرا گذاشته نشد. این تناقض در قانون و روبه، تا جایی پیش رفت که طبق گفته معاون حقوقی دولت، امکان دارد که زنان پس از زمان مرخصی ۹ ماهه‌ی زایمان از محل کار خود اخراج شوند^{۶۷}. به گفته مولودری، دلیل این عدم اجرا، مربوط به نقض قانون است^{۶۸}. زیرا بسیاری از زنان ترجیح می‌دهند از این مرخصی به دلیل به خطر افتادن شغلشان استفاده نکنند^{۶۹}.

لازم است ذکر شود که یکی از اهداف مولودری در ۴ سال اخیر، توازن بین اشتغال و وظیفه مادری زنان بود. در این راستا، موضوعاتی همچون «اشتغال زنان»، «استخدام زنان» و «ارتقای شغلی زنان» از جانب معاونت امور زنان و خانواده پیگیری شد، اما «پیگیری اجرای قانون مرخصی ۹ ماهه زایمان» در اولویت پایین‌تر قرار گرفت.

عدم پیگیری اجرای بیمه زنان خانه‌دار

لایحه بیمه زنان خانه‌دار پس از پانزده سال توقف، زمستان سال ۹۲ در معاونت زنان تدوین و در اوایل سال ۹۳ آماده طرح در هیئت دولت شد^{۷۰}. طبق سخنان مولودری، بیمه مذکور، یک ابزار ایجاد رفاه برای زنان خانه‌دار است که بخشی از حق بیمه را دولت و بخشی را خود بیمه‌شده می‌پردازد؛ همچنین متقاضیان باید سن خاصی داشته باشند و حدود ۱۰ تا ۱۵ سال حق بیمه پرداخت کنند تا مستمری یا بازنشستگی از خانه‌داری به آن‌ها تعلق گیرد^{۷۱}.

^{۶۳} طرحی که شامل برگزاری جلسات مشاوره با زوجین متقاضی طلاق انجام گرفت

^{۶۴} گزارش معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهوری با موضوع «گزارش عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در دولت یازدهم به تفکیک موضوعی»

^{۶۵} خبرگزاری فارس، کدخبر: [۱۳۹۴۰۴۲۲۰۰۰۶۳۰](#)

^{۶۶} دیوان عدالت اداری ابلاغیه ۷۰، کدخبر: ۹۴

^{۶۷} خبرگزاری مجلس شورای اسلامی، کدخبر: [۲۸۰۵۷۶](#)

^{۶۸} بررسی عملکرد ۴ ساله دولت در حوزه زنان و خانواده، دانشگاه صنعتی اصفهان، ۹، ۱۲، ۹۵

^{۶۹} تارنمای معاونت امور زنان و خانواده، کدخبر: [۶۸۵۲](#)

^{۷۰} پایگاه خبری تحلیلی مهرخانه، کدخبر: [۱۴۰۴۸](#)

^{۷۱} پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، کدخبر: [۲۷۷۸۶۸](#)

به‌رغم این توضیحات، لایحه بیمه زنان خانه‌دار به بهانه جلوگیری از تبدیل شدن طرح به سرنوشت سایر طرح‌ها از دستور کار این معاونت خارج شد. علت این امر را باید در طرح «بیمه اجتماعی فراگیر» جستجو کرد؛ طرحی که قرار است از سوی وزارت رفاه آماده شود؛ هرچند که تاکنون روند تدوین این طرح نیز نهایی نشده است. باوجود سرنوشت مبهم طرح بیمه اجتماعی فراگیر، اما مولاوودی اعتقاد دارد که وزارت رفاه و سازمان تأمین اجتماعی در برابر طرحی که خودشان تدوین کرده‌اند، مانع‌تراشی نخواهند کرد و لذا بهتر است به‌جای تصویب طرح بیمه زنان، بیمه اجتماعی فراگیر تصویب و پیگیری شود. لایحه پیشنهادی تدوین شده از سوی معاونت زنان نیز تا تعیین تکلیف بیمه فراگیر اجتماعی در نوبت رسیدگی کمیسیون اجتماعی قرار گرفت.^{۷۲} بیمه فراگیر اجتماعی عنوانی است که از قانون برنامه پنجم توسعه اقتباس گردید. در این ماده دولت مجاز شده تا نظام جامع تأمین اجتماعی چندلایه را اجرا کند.^{۷۳} آیین‌نامه اجرایی این نظام چندلایه به گفته مولاوودی، زنان خانه‌دار را هم در برمی‌گیرد و از سال ۸۹ از سوی سازمان تأمین اجتماعی در دست مطالعه و تدوین قرار دارد. طبق گفته معاون زنان رئیس‌جمهور در حال حاضر، مراحل تصویب آیین‌نامه بیمه پایه اجتماعی برای زنان خانه‌دار (بیمه اجتماعی فراگیر) پس از تصویب در کمیسیون اجتماعی دولت^{۷۴} به دلیل اختلاف بین وزارت بهداشت و وزارت رفاه با سرعتی کند پیش می‌رود.^{۷۵} همچنین به گفته مولاوودی، داشتن بار مالی، نداشتن توجه اقتصادی و اینکه زنان خانه‌دار، دارای کارفرمای خاصی نیستند، از جمله مهم‌ترین دلایل عدم اجرای این بیمه تا به امروز است.^{۷۶}

در ماده ۱۰۳ قانون برنامه ششم توسعه، وزارت رفاه ظرف شش ماه، مکلف به ایجاد بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار دارای حداقل ۳ فرزند شده است.^{۷۷}

بی‌اعتنایی نسبت به مشکلات دانشجویان متأهل

از جمله حوزه‌های مرتبط با معاونت امور زنان و خانواده، رسیدگی به مشکلات مربوط به دانشجویان متأهل است که متأسفانه معاونت مذکور هیچ‌گونه اقدامی در راستای حل مشکلات این قشر نکرده است؛ مشکلاتی اعم از نداشتن درآمد، عدم ارائه امکانات مناسب به متاهلان و همچنین کمبود خوابگاه متاهلی. با وجود اینکه در ماده ۱۰ از قانون تسهیل ازدواج جوانان به‌صراحت به ساخت و واگذاری خوابگاه‌ها برای متاهلین تأکید شده است، اما تنها ۴ درصد از مراکز آموزش عالی، دارای خوابگاه برای متاهلین هستند.^{۷۸} در واقع طی ۴ سال اخیر، معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور در راستای انجام وظیفه ستادی خود در قبال مسائل خانواده تلاشی در حل مشکلات این دسته از دانشجویان نکرده است.

^{۷۲} ماده ۲۷ برنامه ششم توسعه

^{۷۳} پایگاه اطلاع‌رسانی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، کدخبر: [۴۳۸۲۴](#)

^{۷۴} وبگاه معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری

^{۷۵} خبرگزاری آریا، کدخبر: [۱۳۰۱۷۰۵۰۶۱۸۰۸۱۴۹۸۱](#)

^{۷۶} خبرگزاری تحلیلی ایران، کدخبر: [۴۳۳۵۸۷](#)

^{۷۷} پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، کدخبر: [۲۸۱۹۵۹](#)

^{۷۸} دانشگاه‌های پیام نور و آزاد دارای امکانات خوابگاهی نیستند.

عدم تشکیل جلسات ستاد ملی زن و خانواده

ستاد ملی زنان و خانواده باهدف «تقویت و تحکیم نهاد مقدس خانواده و استوار ساختن روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی و حفظ و ارتقاء جایگاه زنان در تراز جمهوری اسلامی» در شهریورماه ۱۳۹۰ در شورای معین^{۷۹} شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد^{۸۰}. در دولت یازدهم اما تا سال ۱۳۹۴ جلسات این ستاد به دلیل عدم حضور رئیس‌جمهور برگزار نشد^{۸۱}. در شهریور ۱۳۹۴ معاونت زنان تصمیم گرفت که جلسات ستاد را در قالب کمیسیون تخصصی برگزار کند. مولوردی نیز در اظهارنظری، صرف برگزاری جلسات ستاد ملی زن و خانواده را به دلیل اینکه بسیاری از مصوبات این ستاد اجرایی نشده است، بی اهمیت دانسته بود^{۸۲}. از سوی دیگر مولوردی علت تشکیل نشدن جلسات ستاد در سال ۹۵ را مربوط به بررسی و تدوین سند برای محورهای مشخص شده جلسات در گذشته عنوان کرده بود^{۸۳}.

^{۷۹} شورایی است مرکب از تمامی اعضای شورای عالی و رئیس کمیسیون مشورتی، به استثنای رؤسای قوای سه‌گانه و آن دسته از اعضای شورا که رسماً اجازه عدم حضور دارند، تشکیل می‌شود. وظیفه این شورا بررسی و اتخاذ تصمیم درخصوص موضوعاتی است که از طرف شورای عالی به این شورا محول می‌شود.

^{۸۰} «آیین نامه تشکیل ستاد ملی زن و خانواده» مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، تاریخ ۲۶، ۱۱، ۱۳۸۹.

^{۸۱} پایگاه خبری تحلیلی مهر خانه، کدخبر: [۳۳۶۲۸](#)

^{۸۲} مانند ایجاد کمیته تخصصی توانمندسازی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی زنان و خانواده ذیل شورای عالی اشتغال، اجرای طرح بیمه زنان خانه‌دار

^{۸۳} پایگاه خبری تحلیلی مهر خانه، کدخبر: [۳۳۶۲۸](#)

❖ تحولات پیرامونی حوزه جمعیت

تصویب کلیات طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده در مجلس

کلیات طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده بعد از اعلام وصول در خرداد ۹۲ از سوی مجلس شورای اسلامی^{۸۴} و پس از بررسی‌های طولانی، مجدداً در سال ۹۴ در صحن علنی به تصویب رسید^{۸۵}. لکن، مولوردی از ابتدای تدوین طرح در مجلس، ایراداتی را نسبت به آن مطرح و پیشنهادهایی را به کمیسیون فرهنگی ارائه نمود^{۸۶}. از جمله آن می‌توان به «تعیین حداقل سن فرزند آوری» و «حداقل سن ازدواج برای دختران» (۱۸ سال) اشاره کرد. طرح مذکور در اردیبهشت ماه ۱۳۹۶ با انجام اصلاحاتی از سوی کمیسیون فرهنگی مجلس به هیئت رئیسه مجلس رسید و قرار است وارد صحن علنی شود^{۸۷}؛ مرکز پژوهش‌های مجلس در خردادماه ۹۶ با این طرح در صورت رفع ایرادات اساسی آن موافقت نمود؛ در توضیح این مطلب باید افزود، مهم‌ترین نقد مرکز پژوهش‌ها به این طرح، داشتن بار مالی برای دولت و همچنین جامع نبودن آن بود^{۸۸}. از آنجاکه «تحکیم بنیان خانواده» و «شناخت مسائل خانواده و حل آن‌ها از طریق تلاش برای اصلاح قوانین مربوطه» جزئی از وظایف معاونت زنان رئیس‌جمهور است؛ کارشناسان معتقدند تدوین لایحه‌ای جامع با تأمین مالی دولت می‌بایست از سوی معاونت زنان رئیس‌جمهور پیگیری می‌شد که فاقد ایرادات موردنظر دولت باشد^{۸۹}، باوجوداین صرف‌نظر از اشکالات این مصوبه، می‌توان طرح حاضر را به‌عنوان نقطه آغازی برای تغییر رویکرد قوانین در حوزه حمایت از خانواده دانست.

ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت

اردیبهشت ۹۳ مقام معظم رهبری سیاست‌های کلی جمعیت را به روسای قوای سه‌گانه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ابلاغ کردند. این سیاست‌ها بر اساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی به افزایش نرخ باروری، رفع موانع ازدواج و همچنین اختصاص تسهیلات ویژه برای مادران تأکید دارد.^{۹۰}

تصویب سیاست‌های کلی خانواده در مجمع تشخیص مصلحت نظام

بهمین‌ماه سال ۹۴، سیاست‌های کلی خانواده در ۱۷ بند در مجمع تشخیص مصلحت نظام و با حضور شهین‌دخت مولوردی تصویب شد؛ این سیاست‌ها بر خانواده‌محوری، تسهیل ازدواج، بازنگری در رویه‌های قضایی حوزه خانواده، ساماندهی نظام مشاوره خانواده حمایت از نقش مادری زنان تأکید دارد^{۹۱}. این سیاست‌ها که در شهریور سال ۱۳۹۵ از سوی مقام معظم رهبری ابلاغ گردید در آذرماه همان سال از سوی جهانگیری معاون اول رئیس‌جمهور برای اجرا به معاونت امور زنان و خانواده ابلاغ شد^{۹۲}.

^{۸۴} خبرگزاری تسنیم، کدخبر: ۹۰۴۸۹۷

^{۸۵} همان

^{۸۶} خبرگزاری مجلس شورای اسلامی، کدخبر: ۲۸۷۴۹۰

^{۸۷} خبرگزاری مهر، کد خبر: ۳۹۷۴۱۱۵

^{۸۸} اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده»، تاریخ انتشار: ۲۸، ۰۳، ۹۶، کدخبر: ۱۵۴۱۸

^{۸۹} روزنامه کیهان، کدمطلب: ۴۳۲۲۷

^{۹۰} خبرگزاری تسنیم، کدخبر: ۳۷۵۹۶۲

^{۹۱} روزنامه کیهان، کدخبر: ۶۸۲۲۷

^{۹۲} خبرگزاری دانشجویان ایران، کدخبر: ۹۵۰۹۰۷۰۴۵۱۷

تعهد ایران به تحقق اهداف برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰

سند توسعه پایدار ۲۰۳۰ در اواسط سال ۱۳۹۴ از سوی جمهوری اسلامی ایران امضا شد. پنجمین هدف اصلی این سند به دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی همه زنان و دختران مرتبط است.^{۹۳} مهم‌ترین تعهدات و شاخص‌های اندازه‌گیری این هدف بدین شرح است؛ در سیاست دوم به «ریشه‌کنی همه انواع خشونت علیه زنان و دختران در حوزه‌های عمومی و خصوصی تاکید شده است؛ شاخص اندازه‌گیری این سیاست «تمتع جنسی» است که با حکم شرعی «وجوب تمکین زن به شوهر در هر ۴ ماه یک بار» مغایرت دارد. همچنین سیاست سوم این هدف به «ریشه‌کنی همه اقدامات زیان‌بار مانند ازدواج کودکان، ازدواج در سنین بسیار پایین و ختنه‌زنان» می‌پردازد؛ شاخص اندازه‌گیری این سیاست از نظر یونسکو «نسبت زنان با سن ۲۰ تا ۲۴ سال که قبل از سن ۱۵ سالگی و قبل از ۱۸ سالگی ازدواج کرده باشند» است، در حالی که ازدواج دختران گروه سنی زیر ۱۸ سال در کشور پرشمارترین و پایدارترین (نسبت به وقوع طلاق) گروه سنی ازدواج در کشور است.^{۹۴}

تصویب قانون افزایش وام ازدواج در مجلس

ابتدای سال ۹۵ با تصویب قانون افزایش وام ازدواج از سه میلیون به ده میلیون تومان، گام مهمی در رفع موانع ازدواج و متعاقباً کاهش سن آن برداشته شد.^{۹۵} همچنین این قانون بانک مرکزی را موظف می‌کند اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج را به نحوی مدیریت کند که تعداد متقاضیان صف وام ازدواج در پایان هرماه کمتر از ۵۰ هزار نفر باشد.^{۹۶}

اجرای طرح حمایت از ناباروران در وزارت بهداشت

در اواخر سال ۱۳۹۵ معاون درمان وزیر بهداشت از آغاز طرح حمایت از ناباروران در وزارت بهداشت خبر داد.^{۹۷} بر اساس این طرح که در حدود ۱۰۰ میلیارد تومان بودجه برای حمایت از ناباروران به وزارت بهداشت تعلق گرفته بود، ۸۵ درصد هزینه‌های درمان ناباروری در قالب طرح تحول سلامت تحت پوشش قرار گرفت.^{۹۸} لکن به عقیده کارشناسان، این طرح به دلیل تعداد بسیار زیاد زوجین نابارور و همچنین هزینه‌های بسیار بالای ناباروری ناکارآمد است؛ به طوری که به ازای هر نفر هفده هزار و پانصد تومان تخصیص یافته است که این مقدار حتی گوشه کوچکی از هزینه‌های ۱۰ تا ۱۵ میلیون تومانی درمان را نیز شامل نمی‌شود.^{۹۹}

تأکید بر تقویت نهاد خانواده در برنامه ششم توسعه

برنامه ششم توسعه در اسفندماه سال ۱۳۹۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به دولت ابلاغ شد. در بند «ت» ماده ۸۰ بخش ۱۵ این برنامه که مرتبط با حمایت از زنان سرپرست خانوار است به تهیه و اجرای کامل طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار تا پایان اجرای قانون برنامه از طرف معاونت امور زنان ریاست جمهوری تأکید شده

^{۹۳} خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، کدخبر: [۸۲۰۶۶۷۵۶](#)

^{۹۴} تارنمای تحلیلی خبری عصر ایران، کد خبر: [۵۴۰۹۰۹](#)

^{۹۵} خبرگزاری مهر، کدخبر: [۳۹۰۷۶۴۸](#)

^{۹۶} خبرگزاری فارس، کدخبر: [۱۳۹۵۰۱۲۸۰۰۰۴۸۸](#)

^{۹۷} روزنامه اطلاعات، کدخبر: [۱۸۰۵۹۷](#)

^{۹۸} تارنمای تحلیلی خبری عصر ایران، کدخبر: [۴۹۰۶۴۱](#)

^{۹۹} پایگاه خبری تحلیلی عیار آنلاین، کدخبر: [۲۳۴۰۹۱](#)

است. همچنین در ماده ۱۰۱ بخش ۱۷ نیز تمام دستگاه‌های اجرایی بر «تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان» تأکید شده است. در تبصره ۱ همین ماده معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری موظف شده است که ضمن ارزیابی و تطبیق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های دستگاه‌ها و رصد مستمر ارتقای شاخص‌های وضعی زنان و خانواده، گزارش آن را به‌طور سالانه به مجلس شورای اسلامی و هیئت‌وزیران ارائه نماید.^{۱۰۰}

ابلاغ منشور حقوق شهروندی

منشور حقوق شهروندی سندی است باهدف ارتقای حقوق شهروندی و تدوین برنامه و سیاست دولت که در آذر ۹۵ از جانب رئیس‌جمهور رونمایی، امضا و به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شد.^{۱۰۱} این منشور در حوزه زنان بر حق سلامت زنان، ممنوعیت تبعیضات ناروا و حق رهایی از ازدواج اجباری تأکید می‌کند.

^{۱۰۰} پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، کدخبر: [۲۸۱۹۵۹](#)

^{۱۰۱} خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، کدخبر: [۸۲۳۵۴۹۵۶](#)